

kérdéseivel. Az eredmény: lényegében alapvető emberi élményekről, szenvedésekről és problémákról van szó, s ezek csakis a keresztény hitben és reményben találhatják megoldásukat.

A könyv könnyű és érdekes olvasmány. Bár nem törekszik sem teológiai, sem módszertani teljességre vagy rendszerre, valóban hitet gyűjt, elmélyedésre késztet, és gyakorlati indításokat ad.

-r -a

Neues Glaubensbuch. Der gemeinsame christliche Glaube. (Új hittankönyv. A közös keresztény hit.) Kiadók: J. Feiner és L. Vischer. Herder 1973, 686 o.

A könyv első kísérlet akar lenni arra, hogy „hangot adjon a bibliai hit nagy témáinak, amelyek az egyházakat összekötik, és amelyeket közösen vallhatnak meg” (14), anélkül, hogy jelentéktelennek tüntetné föl a még fennálló különbségeket. Mondhatnánk „teológiai vegyesházasság” gyümölcse: 36 evangélikus ill. katolikus teológus párosával dolgozta ki az egyes fejezeteket, egyik szerző, másik lektori minőségben. A négy első rész (Az istenkérdés, Isten Jézus Krisztusban, az új ember és annak élete a világban) a közös keresztény hitkincséről szól. Ezután több mint 100 oldalon a még nyitott kérdések következnek: Szentírás és hagyomány, kegyelem és cselekedetek, szentségek (különösen a házasság), Szűz Mária, a papság értelmezése és a pápai tévedhetetlenség.

A vállalkozás — és ez jogos — azt akarja bemutatni, hogy „fontosabb az, ami összeköt, mint ami szétválaszt”: azok az alapvető és központi igazságok, amelyeket minden keresztény hisz, jelentősebbek, mint az elválasztó véleménykülönbségek. Különösen az első részből tűnik ki világosan, milyen kényszerítő erővel ösztönzik a keresztényt a mai világ igényei, vágyai, szorongatásai arra, hogy hitében a lényegyet keresse. Ez az ökumenikus együttműködés és szándék dicséretreméltó. Természetesen — mint első ilyen kísérlet — még nem sikerülhetett minden részletében. A kiadók maguk is hangsúlyozzák, hogy munkájuk csak egy vállalkozás akar lenni a sok közül. Nem helyeselhetjük mindenütt és minden további nélkül azt, amit a szerzők közös hitkíncként tüntetnek fel: pl. Jézus istenfiúságának jellegéről (284-286), a „kettős predestinációról” (398), a „teremtés” fogalmáról (427, 435k). A „végző dolgok”-ra vonatkozó tanításban bizonyos minimalizmus mutatkozik (530-543). Az eucharisztikus áldozatra vonatkozó katolikus tanítás bemutatása hiányos (580). Nem elég világos a különbség a tulajdonképpeni értelemben vett hit (fides dogmatica) és az átfogóbb, bibliai értelemben vett hit (bizalom, engedelmesség, stb.) között. Mindebből világos, hogy a könyv nem alkalmas hitoktatási segédeszköznek, felsőbb fokon sem. A „közös hit” bemutatásának kísérletét zavarja az is, hogy az olvasó nem tudja, milyen protestáns egyházak együttesét értse az „evangélikus egyház” kifejezésen. E fenntartások mellett mégis örömmel kell üdvözölnünk ezt a munkát, mint igen hasznos segédeszközt az ökumenikus mozgalomban tevékenykedőknek. Jellemző ennek az útnak egy szakaszára (20), és indítást ad, hogy tovább folytassuk ezt a tevékenységet, szeretettel és türelemmel, igazlelkűségben és Isten szavához való hűségben járva egymás megértésének nehéz útját.

Franz Dander

Mutter Marie-Yvonne: Gott in mir. Briefe über den Glauben. Herder, Freiburg 1973, 152 o. (Francia eredeti: Lettres à un mécréant. Desclée & Cie. Paris 1969.)

Marie-Yvonne nővér bencés. Felváltva él Rómában és Párizsban, könyveket ír, és kiterjedt levelezést folytat, hitetlenekkel is. Ezekből a leveleiből foglal össze a kis könyv egy csokorra valót, a szerkezeti könnyebbség kedvéért úgy, mintha egyetlen személyhez szólólnának.

A rugalmas levélforma nagyon szerencsés választás: nagy közvetlenséget és nagy gazdagságot biztosít. A holland katekizmustól a római szociális állapotokig, a dialógus

lehetőségeitől „a szív klauzúrarácsáig”, Benedektől és Folignói Angélatól a legfrissebb megteréseikig sok mindenről esik szó ebben az alig harminc, néha egészen rövid írásban. Ez a „sok minden” talán három rétegben foglalható össze.

Mindenekelőtt megismerkedünk saját személyével és élettörténetével. „Nem az én történetem ez — hangsúlyozza Marie-Yvonne —, hanem Isten története bennem.” Minden kereszténynek van ilyen „története”, és jól tennék, ha többet beszél-nék erről. Nem azért, hogy másokat „meggyőzzünk” vagy „megtérítsünk”: ez az Isten dolga. Egyszerűen azért, hogy elmondjuk, ami igaz, és amire a szeretet sürget.

A kis Yvonne 11 éves, amikor a szülei ágya fölött függő kereszt így „szólítja meg” lelkében: „Szeress engem!” Húsz évvel később mint a Comédie-Française művésznője hallja ismét ezt a belső hangot, minden előkészítés nélkül, egy gyorsvonaton. Egy szentföldi úton, egyedül a Szentsírban, megígéri Krisztusnak, hogy mindent elhagy érte — ha világosan lát. Ezután hangzik el egyik színpadi jelenete végén, ismét tökéletes váratlansággal, a belső utasítás: „Ha visszamész Párizsba, hagyd ott a színházat és vonulj kolostorba!” És ő magától értehetően engedelmeskedik. „De hát hol marad a szabadság? Kétségtelenül Isten szabadságába olvadt. Minden filozófia, pszichológia, pszichoanalízis hajótörést szenved a kegyelmen.” Most bontakozik ki hivatása, amelyet saját maga így foglal össze: „Isten minden dolgot unalmassá tesz számomra, csak egyet nem: felebarátomat, a „másikat”, bárki legyen is: kiszolgáltat neki, s ugyanakkor tökéletesen megtart magának.” Egyik barátja szerint pedig „földi küldetése az a szinte önkéntelen befolyás, amelyet a Misztériummal való találkozásai következtében gyakorol.”

A második réteget „lelkiélet” néven említhetnénk. Hol a szív bőségéből, hol a partner kíváncsiságától sürgetve, egyre-másra terelődik ezekre a kérdésekre a szó. Külön művészet, hogyan tudja itt a levélíró a diszkréciót a személyes jelleggel és az érett egyensúllyal összehangolni. Csak egy-két példa: „Mi az alázat?” „Erről az ember nem beszél.” — „Hogyan tud boldogulni a maga spontán és türelmetlen természetével?” „Egyszerű: előlról kezdem.” — „Az akaratú aktus (ha jó is) és Isten kegyelme között egyszerre van szakadék és kölcsönös vonatkozás.” A nővér nem csinál titkot nagy kegyelmi élményeiből, s ezek üdítő természetességgel párosulnak: a szentáldozás utáni „öt másodperc örökkévalóságért” hálából Hoffmann meséi Barcaroláját énekli . . . Ugyanilyen világosan tárja fel a kereszt középponti helyét az Istennek adott lélek életében, és azt, hogy a szenvedés nem azonos a boldogtalansággal. A két nagy vezérmotívum azonban ebben a lelkiiségben: az ima és az Oltáriszentség. Isten valóságos jelenlétének „balgasága” egy életre megigézte. „Sok modern probléma megoldódna, ha mi keresztények mélyebben hinnénk az Oltáriszentségben. Mert a mély hit szükségképpen hatékony, de legfőképpen akkor, ha hiszünk benne, hogy olyan közel van hozzánk az Isten, bennünk, értünk.”

A harmadik réteget „aktuális kérdések” címszóval lehetne jellemezni. Őkuméné, Róma szociális állapotai, Buddha (akiről Guardini egy megdöbbentő idézetét halljuk), művészet és giccs, az Egyház mai valósága, a Vatikánról való vélekedés . . . Különösen finom és kiegyensúlyozottan természetfölötti az, ahogyan a „Róma-komplexumot”, az Egyház emberi és isteni arcának kettősségét közelíti meg. Ami pedig a valóságot illeti, „úgy tetszik nekem, nem a „pokol kapui” előtt állunk. Hanem emberszívek, emberi szellemek előtt, amelyek az eszmék valóságos viharába kerültek, mindenféle problémákkal, szenvedélyekkel, többé-kevésbé szerencsés vagy értelmes személyes nézetekkel bajlódnak. Ha pedig Isten Isten, akkor van valami lényeges, ami fölötté áll a részleteknek” — és akkor mindezt „az örökkévalóság vállrándításával” szemlélhetjük.

A könyv egészében örvendetes példája annak a két francia tulajdonságnak, amit „charme” és „esprit” néven szokás emlegetni. Persze a dialógus (a lényegyet, nem a stílust tekintve!) magas szellemi szinten, talán kissé idealisztikusan folyik, s a benne partnerként szereplő hitetlen-típus a jóakarátú kereső. Másképpen a párbeszéd nem is igen volna lehetséges. De igen tanulságos Yvonne nővér magatartása, sugárzó

szeretete (a levelek változatos befejezése külön tanulmányt érdemelne ebből a szempontból!), nyugodt határozottsága, tágszívűsége („Isten kétségtelenül szeretetet, vagy szeretetre való készséget lát ott is, ahol mi semmit sem látunk”) és készsége: „Azt hiszem, minden találkozásnak megvan az értelme, talán az oka is, Ezért egy embernek sem szabadna a másikhoz közeledni anélkül, hogy meg ne nyíljék feléje, hogy ne próbálja megérteni és szeretni.”

S.

Nemeshegyi Péter: A Szentháromság. Róma 1974. 112 o.

Igen magvas, átélt, lendületes stílusban megírt kis könyv jelent meg a közelmúltban a Tokióban tanító neves magyar teológus, Nemeshegyi Péter tollából. (Írásait a Szolgálat olvasói is jól ismerik.) A kereszténység alapvető misztériumát, a Szentháromság titkát mutatja be szakszerű és mégis közérthető nyelven.

A jezsuita teológus (aki a Nemzetközi Teológiai Bizottságnak is tagja) szerényen vallja az Előszóban: „Mikor ennek a misztériumnak tárgyalásába fogunk, teljesen tudatában vagyunk az emberi szó elégtelenségének. Nem hiába ismételték az egyházatyák, hogy az egyetlen beszéd, amely méltón szól az Istenről, a teljes elnémulás. Nem hiába vágyakozott Agoston, aki pedig vaskos köteteket írt a Szentháromság teológiájáról, arra a pillanatra, amikor majd a Szentháromság titkát „nem szavaink lármájával hirdetjük, hanem szintiszta, lángoló szemlélődéssel ama csöndességben magunkba szívjuk”. De amíg „a hitben élünk, és a szemlélet még nem osztályrészünk” (2Kor 5,7), nem tehetünk egyebet, mint hogy annak „töredékes tudására” törekedjünk, amit „csak tükörben és homályosan ismerünk” (1Kor 13,12). Mert bár szavaink, amelyekkel az Istent valljuk, sohasem elégségesek, jaj nekünk, ha hallgatunk róla. „Amiről nem vagyunk képesek beszélni, arról hallgassunk” — mondotta Wittgenstein, a logikai pozitivizmus atyja. De nincs igaza. Csak arról érdemes igazán beszélni, amiről nem vagyunk képesek beszélni. És boldog annak a beszédnek kudarca, amely imádásba és hálába torkollik.”

P. Nemeshegyi kis dogmatikus összefoglalást nyújt: a keresztény hitből indul ki, és annak megértésére törekszik („fides quaerens intellectum”). Nem vitatkozik azokkal, akik a Szentháromság misztériumát nem hiszik, vagy egy-egy itt kifejtett tételt tagadnak. Nem polemizálni akar, hanem elfogadva az Egyház hitét, hallgatni Isten szavára és figyelni a Szentlélek vonzására, hogy „Krisztusban kinyilatkoztatott hitünket jobban megértsük, és így jobban reméljünk, jobban szeressünk”.

A könyvecske két részre oszlik. Az elsőben a szerző az isteni kinyilatkoztatás és az Egyház tanítása alapján azt kutatja, mit mondott el nekünk Isten létének legnagyobb titkáról. Jóllehet a fejtegetések lényegében az időrendet követik, mégsem dogmatörténeti vázlatot nyújtanak, hanem az Egyház hitének kibontakozását érzékeltetve behangolják az olvasót az Isten népének hitébe, amely a földön vándorol az égi haza felé. „Ortodoxia (igazhítőség) nem más, mint részesedés az Isten népének e közösségi hitében. Ennek az egy hitnek az alánya a húsz századon át az egész világon vándorló, élő, imádkozó összegyház.” A kis könyv első része ennek a hitnek a bizonyosságát közvetíti. A második rész ugyanennek a hitnek mélyebb megértésére törekszik. Ez a megértés töredékes; hívök, misztikusok, teológusok folyton elmélyítik és tökéletesítik a századok során. De már most igen gyümölcsöző ez a megértés, amennyiben élő ismeret lesz, életünket formáló erő. „Mert a Szentháromság titka nem elvont elmélet, hanem egyéni és társadalmi életünk végső alapját, létének milióját, normáját és célját tárja fel.” P. Nemeshegyi négy úton tapogatózva próbálja megközelíteni a titkot. A négy út, jóllehet nem lehet őket egyetlen szintézisbe összefogni, nem áll szemben egymással. 1) A Szentháromság mint tökéletes szeretetközösség (Szentviktori Richárd gondolatának kifejtése; H. Mühlen újabb kutatásai). 2) Az emberi értelem és akarat működése mint a Szentháromság képe (Szent Tamás és meghosszabbítása B. Lonergan tanulmányaiban). 3) Az üdvtörténetben megvalósuló